

FITA – PUIGVERT

Joaquim Jubert Gruart ens explica que la "laterització" estructural de les funcions cerebrals, tant per al llenguatge com per a les activitats pràxiques, així com per l'organització de l'espai, el reconeixement de rostres, elaboració del càlcul, composició musical, el color, les formes, etc. Es fa i s'estructura a la infància. L'adult memoritza i combina, però ja no crea. Si vol crear ha de retornar a l'origen de la síntesi, a les àrees primàries i secundàries de cada un dels hemisferis cerebrals. I acaba dient: "La majoria, però, no en sabem res de tot això." I jo afegiria, si els acadèmics diuen que en saben poca cosa, jo encara sé més poca cosa de la conducta imaginativa i creativa de les obres d'art d'en Fita, o d'en Puigvert. Personatges que han saltat la frontera de la mitjana estadística, que han superat el nivell de la mitjana aritmètica, i que han fugit pels viarany marginals de la creativitat imaginativa de l'art.

Doncs jo, em dic, si haver de parlar de l'obra d'un artista imaginatiu i creatiu que surt de les pautes normals dels humans ja és difícil, serà encara més difícil parlar d'un conjunt artístic. D'un tàndem que es complementa però que en junt no és una suma, sinó que esdevé una potència. En el camp de l'art hi ha col·laboracions mútues dins d'una mateixa obra, entre pares i fills, entre mestres i deixebles, però sempre serien dins del mateix art. En canvi ja és més difícil trobar col·laboracions d'arts diferents o d'artistes de diverses habilitats. Dels primers hi tindriem en Rodin i en Guinó, o la nissaga dels Huguet, i dels segons hi ha l'exemple de Joan Miró-Llorenç Artigues. I modernament el que Tàpies intervé en l'edició de llibres en col·laboració amb diferents escriptors. El cas que avui comentem és d'aquests darrers. En Fita i en Puigvert, un des de l'art plàstic o la ceràmica i l'altre des de la fotografia. Tanmateix tots dos, ambdós, en les arts visuals.

L'èxit d'aquest treball conjunt, de primer, és la de ser-ne conscient d'aquesta complicitat. Fita (1979) conscient de la feina conjunta, comparada, i en cooperació és el que se'n fa ressò, quan va escriure: *"Estimar el treball d'equip és voler donar i rebre a un mateix temps. És avançar en molts sentits:*

- *Aportacions noves,*
- *Procediments diferents,*
- *Contrast de sensibilitats amb els corresponents avantatges de renúncies de defectes,*

- *Desmitificar la personalitat,*
- *Entendre altres maneres i llenguatges plàstics*

I Fita acaba afirmant la seva definició així: *"El treball en equip no contradiu l'exigència i plenitud personal"*.

Heus ací que en aquest acte de clausura per encàrrec de la Fundació és bo que jo us parli d'una trobada fructífera, d'una col·laboració esponerosa, d'una complicitat conscient i d'una amistat artística i d'una relació sensible entre en Puigvert i en Fita. I potser també per portar a terme un concepte que els ha unit sempre i que és el de "l'art integrat".

La Fundació Fita ha volgut dedicar aquest curs del 2003-2004 a l'estudi, divulgació i foment de la història d'una amistat i un treball conjunt entre FITA i PUIGVERT. Una col·laboració que dura més de 40 anys. Miraré de trobar l'entrellat d'aquesta complicitat col·laboradora, d'aquesta recíproca col·laboració, atès que hi veig diversos punts que ens poden ajudar a comprendre-la.

La infància

És curiós, però la infància d'ambdós personatges té un cert mimetisme o podríem trobar una coincidència precocitat. Si tenim en compte el que explica Joaquim Jubert, i també el que diu quan ressegueix a Sigmund Freud, i ens recorda que "l'infant és el pare de l'adult", ara podem considerar com a etapa molt important les dues infàncies dels dos protagonistes.

La primera foto de que disposem de Domènec Fita és de quan tenia cinc anys i està manipulant el fang, configurant figuretes. D'igual manera Puigvert pot disposar d'una "Brownie Baby" de la casa Kodak quan tenia set anys.

La seva veta artística, imaginativa i creativa, a tots dos els emergeix quan és el moment de que els humans se'ns conforma la nostra estructura cerebral. Així comencen tots dos el trajecte artístic que els marcarà per sempre.

Són homes del mateix temps. No endebades Fita neix el 1927 i Puigvert el 1928. Això vol dir que ambdós viuen i creixen en el mateix temps. L'àmbit cultural general i l'entorn sociològic global que els afaïçona coincideix en les mateixes influències. L'espai i el temps són dos paràmetres que els agermanen.

Escriure el pensament

Puigvert escriu el seu pensament amb la màquina de fotografiar. En Fita amb el dibuix. El dibuix segons Fita és un art actualment poc valorat i que molts artistes només practiquen en la intimitat, però per ell (1985) el dibuix és *"l'expressió en si mateixa, tant tècnicament, com d'investigació de noves aportacions conceptuals"*.

Per en Puigvert, els instruments fotogràfics cal superar-los i per portar a terme aquest contacte alliberador, diu ell (1979) *"Tenim un bon mitjà en l'estudi i aplicació pràctica dels procediments dels clàssics de la fotografia: el col·ladió, la goma bicromatada, les velles formes de viratges, etc. Tot això són mitjans vàlids que ens ajudaran a fugir de la producció mecanitzada"*.

És a dir, ambdós volen expressar el seu pensament. Un a través del dibuix, i l'altre a través de les tècniques físiques i químiques. Un amb la investigació i l'altre amb tècniques primigènies i clàssiques de la fotografia.

Ambdós volen reproduir la realitat a través de la seva mirada. L'ús de la vista ha estat ancestralment el camí per a mostrar els conceptes artístics. Tots dos, també, des del seu esguard han elaborat la seva manera d'entendre, compondre i mostrar les infinites variants en que pot tenir representació la nostra realitat visual. Un mitjançant l'objectiu fotogràfic i l'altre a través del llapis, el carbonet, la canya i el pinzell.

Captar els sentiments

Tot admirant els rostres dibuixats per en Fita, Daniel Giralt-Miracle ha dit de la seva tècnica que *"l'essencial preval sobre el retòric, l'estructura sobre els detalls, les idees sobre els conceptes globals"*, i així amb aquests conceptes plasma damunt del paper els sentiments dels subjectes dibuixats. En especial els sentiments en els rostres que dibuixa són com la transmissió del missatge. Per ell els rostres són el gran mitjà de comunicació.

Puigvert també capta sentiments. Fent d'apotecari també ha volgut fer de notari o fedatari gràfic de la realitat. Ho fa amb imatges fixes i en moviment. Grava a la pel·lícula de cel·luloide els rostres i els oficis.

Pedagogs

Fita no n'ha tingut pas prou de practicar el dibuix, la pintura, l'escultura o la ceràmica. Fita l'art no solament el vivia, sinó que també el volia fer viure als altres. A l'estudi d'Art, a la Universitat, o a les escoles, ha encomanat la seva dèria i els seus objectius a tots els alumnes. La projecció social de l'art es fa a les ciutats, però la seva difusió s'assoleix mitjançant la participació activa. La cultura es divulga, però també es conrea. Fer confiar els alumnes en ells mateixos fent-los viure la inseguretats creativa.

En Puigvert tampoc no va quedar ancorat en la seva badoqueria artística solitària. El sol fet de plasmar artísticament la realitat no l'ha fet per a gaudi individual, reflexió embadalida o badoqueria personal. Ell ha treballat per marxar de la solitud i comunicar-se amb els altres. La seva aventura artística ha estat feta per donar-la per expandir-la, i divulgar-la vers l'exterior.

Investigadors transgressors

Us volem manifestar la coincidència entre en Puigvert i en Fita en la seva actuació i conducta artística pel que fa al rebuig de l'academicisme i la seva voluntat de treballar en la inseguretats creativa. Fita (2004) ens confirma que tant Puigvert com ell *"hem viscut plenament la segona meitat del segle XX, sigui des del punt de vista fotogràfic com plàstic. Tanmateix, ambdues disciplines tenen molts aspectes comuns en les seves aportacions, especialment pel que fa a la valoració de la transgressió del que és convencional, per l'estima vers l'atzar i la investigació."*

La seva filosofia és destruir per a crear. En la fotografia experimental Puigvert hi troba una forma d'expressió que l'ajuda el seu coneixement de la fotografia bàsica i de la química de laboratori. Fa invents amb el cinema sense càmera i li apareixen els "kinetogrames". Ja no capta la realitat tal com és, sinó que la transforma i ens la paeix. Per això Puigvert ens diu i ens justifica el perquè de treballar amb nous procediments i amb noves tècniques (1979) *"... l'estudi de les altres arts, no per imitar-les, sinó per enriquir-se mútuament amb l'aplicació de tècniques mixtes que, a la llarga, han de beneficiar a tots."*

Fita en la seva labor i en totes les disciplines també transgredeix sempre amb noves tècniques i nous materials. No endebades ens diu (2001): *"la gran lliçó de l'ésser humà és que volent anar contra una cosa, en construeix una altra. Destruint, edifica"*.

La investigació no és pas la norma reglamentada, ni la pauta establerta, ja sigui pel clos acadèmic o per les autoritats del poder. La investigació dins de l'art és trobar nous camins, noves formes i nous materials. I aquest viarany de la investigació no té pautes, ni normes, és la inseguretat. La inseguretat de l'artista feta en la llibertat creativa és el que li pot donar la singularitat i la característica màxima d'un creador, la originalitat.

Crec que tots dos pensen (1994) que *"els llenguatges d'expressió apresos culturalment i estàticament ens poden dificultar l'adquisició dinàmica d'altres manifestacions... La llibertat es roba més en l'individu, en la gènesi de l'obra, en plantejar-la i aprofundir-hi en cada moment i circumstància. No podem posar límits a l'individu en allò inèdit que pugui aportar. Tot ens és enriquidor i comunicable."* Heus aquí el seu pensament que els agermana i que els ha permès teixir a través dels temps les seves afinitats: "la transgressió creadora".

Aquests amics són artistes que arriben a culminar l'obra final, mitjançant l'operació terapèutica i imaginativa d'estripar, guixar, esparracar, esquinçar, ratllar, deformat, destruir, etc. Després de tot això, d'aquests experiments, apareix l'obra acabada emergint de la seva mà i del seu pensament.

Influència catalana

Per l'edat que tenen Fita i Puigvert resulta que a la seva vida han viscut un procés polític molt oscil·lant. Neixen tots dos durant la dictadura de Primo de Rivera. Arriben a tenir coneixement lògic durant la II República i gaudeixen dels milloraments socials i escolars. Pateixen la Guerra Civil amb totes les injustícies que provoquen els causants de tanta misèria. També han d'acotar el cap sota la dictadura del general Franco. Després de la seva mort anunciada i esperada conviuen amb la Transició Política. I finalment arriben a tenir altre cop el règim democràtic.

Aquest procés històric que han viscut, on poden captar tantes polítiques i tants de règims, i tants de sistemes, els serveix per considerar tota la política anti-catalana des de les estructures del poder central. El contrast polític amb la pèrdua de les llibertats col·lectives catalanes, a tots dos els fa agafar consciència de la persecució que pateix Catalunya. La ideologia, el pensament, la doctrina social també és una base de la creativitat artística.

Per això, aquesta consciència els mobilitza i en la seva vida creativa els fa sentir catalans com expressió de la seva profunda identitat. Queda clar que ambdós detesten la "provincianització" de l'art, entenent que els creadors artístics no poden perdre les seves referències a les arrels catalanes si no

volen esdevenir elements perifèrics de la moda i de la falsa mundialització que gregaritza i adotzena.

En conseqüència, no seríem prou fidels si no féssim constar que un dels elements que ha alimentat la recíproca col·laboració i la mútua ajuda artística no hi hagués hagut també una mateixa sensibilitat ideològica i un mateix sentiment patriòtic.

Amistat

Tots aquests punts comuns que hem verificat en la relació i la comparança entre Fita i Puigvert, podem afirmar que els ha fet viure de forma cooperativa i recíproca, tant les seves obres com les seves inquietuds, naturalment dins de l'àmbit creatiu respectiu.

Ens cal preguntar: En aquesta complicitat creadora, en quina intensitat hi ha intervingut llur amistat? L'amistat va ser anterior a la seva col·laboració artística, o potser en fou la causa de la seva entesa creadora?

Puigvert i Fita es coneixen quan tenen trenta-sis anys. Una edat sòlida i amb la personalitat consolidada, però amb moltes perspectives socials, professionals i culturals. El primer acte de comunicació que elabora Fita és dibuixar el rostre de Puigvert. Puigvert fa el mateix retratant a Fita. Heus ací l'expressió dels seus sentiments comunicatius.

El seu biògraf Quim Jubert (2004), tanmateix ens diu que: *"Presidits i fascinats, estimulats inclòs, per les diferenciades plataformes artístiques dels dos conreadors, s'escola, pas a pas, una relació d'amistat i estima personals."*

Si és veritat que la primera col·laboració mútua fou quan sense guió en Fita i Puigvert varen gravar el curt-metratge "Llausor", més endavant serà la fotografia amb la recuperació dels negatius enfangats per les aigües brutes de l'Onyar el 1962. De la realitat perduda i enfangada dels clixés en Puigvert en va fer unes obres abstractes. O quan Fita alterna la ceràmica amb la fotografia en el disseny d'un restaurant, o quan plegats elaboren les capses o fundes dels discos de sardanes del nostre comú amic, tan enyorat, en Tremoleda.

Fita i Puigvert saben que tenen els mateixos horitzons, encara que els instruments siguin dissemblants. Un amb la màquina, i l'altre amb el pinzell, només els consideren instruments, perquè l'objectiu i la finalitat de tots dos és la creativitat i la comunicació a través de la seva obra.

Tres punts

La "trigonometria" és la part de les matemàtiques que tracta del càlcul dels elements dels triangles, tan esfèrics com planers. Aquesta disciplina ajuda a calcular l'espai i les distàncies sempre a través de tres punts. Doncs bé, per explicar els elements dels dos personatges que ens ocupen, no voldria pas deixar d'explicar-los també des de la meva posició que seria triangular.

En Fita el vaig conèixer a la seva casa de Sarrià de Dalt, on hi va viure fins que varen fer el pont de l'autopista i la casa en va quedar a sota mateix. Ell ens va fer un retrat a la meva dona i a mi, un retrat que fou com a regal de noces. Des d'aquells moments, es pot dir que sempre l'he considerat amic.

Amb ell hi he coincidit a la junta rectora de l'Omnium Cultural, al premi Prudenci Bertrana, no vull deixar de recordar unes eleccions, i no cal dir als grans i petits esdeveniments ciutadans. Un dels records que tinc de Fita és de fa molt i molts anys. Potser seria cap el 1975, quan em va demanar que calia pensar en una Escola d'Art Digital, explicant-me que aviat es faria art damunt d'un suport que no seria el paper, ni el fotogràfic, sinó el del vídeo. La seva anticipació era tan gran que, fins i tot encara ara, està més endavant que els nostres polítics. Ell va ser la primera persona que em va indicar que la producció artística es faria sobre una matèria que no caldria esborrar.

De Puigvert recordo, com si fos ara, la visita que vaig fer a casa seva i, astorat, vaig poder observar els clixés absolutament enfangats en la riuada de l'Onyar de l'octubre del 1962. Després vaig tenir la oportunitat d'actuar de productor en el seu film promocional "La Llamada" amb actors tan coneguts com Carles Vivó i Mercè Huerta, i guionistes tan notoris com Jordi Dalmau i Narcís-Jordi Aragó. Tinc records de la filmació d'aquella pel·lícula, on les persones després de les filmacions o en l'anada a Loyola, tenien moments de gran relació i simpatia. Puigvert era i és irònic. Té un somriure soterrat i sardònic. Un humor profund a través del qual explica des del sistema solar fins a l'estructuració del món. Des de Vilobí fins a Girona ha estat el camí de Puigvert per mantenir les seves amistats.

Nosaltres, des de la posició del triangle, som testimonis d'una amistat, d'una profunda amistat, que no solament ha fet els lligams humans més fermes i sòlids, sinó que ha fecundat diverses iniciatives artístiques i ha donat vida a una obra que està relligada pel pensament i la ideologia.

FRANCESC FERRER I GIRONÈS

Text llegit en l'acte de clausura de les exposicions de Joaquim Puigvert, organitzades per la Fundació Fita. Maig del 2004.

